

Fiscale Handboeken

HANDBOEK
SUCCESSIERECHTEN

Dirk DE GROOT

Derde editie

 intersentia
Antwerpen – Cambridge

Handboek successierechten. Derde editie
Dirk De Groot

© 2016 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0725-3
D/2016/7849/53
NUR 826

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

INHOUD

I. Inleiding: kenmerken en toepassingsgebied	1
Inleidende opmerking	1
1. Kenmerken	1
1.1. Gewestelijke belasting	2
1.2. Indirecte belasting	3
1.3. Belasting op de overgang van goederen door overlijden	3
1.4. Ontstaan van de fiscale schuld op het moment van het overlijden	4
1.5. Verkrijgingsbelasting	4
1.6. Progressieve belasting	5
1.7. Fiscale saisine	5
2. Onderscheid successierecht – recht van overgang bij overlijden	5
3. Onderscheid overgang door het overlijden – overgang naar aanleiding van het overlijden	9
II. Aan de belasting onderworpen verkrijgingen	11
1. De wettelijke erfopvolging	11
1.1. Algemeen	11
1.2. Bijzonderheden	11
1.2.1. Verwerping	11
1.2.2. Onwaardigheid	12
1.2.3. Inkorting en inbreng	12
1.2.4. Terugkeer	13
1.2.5. Erfrecht van de Staat of publiekrechtelijke organen	14
2. Testamentaire erfopvolging	14
2.1. Het bestaan van een testament en de geldigheid	14
2.2. Herroeping	15
2.3. Verwerping	15
2.4. Opschortende en ontbindende voorwaarde; tijdsbepaling; machtiging van de overheid	16
2.5. Alternatief en facultatief legaat	16
2.6. Beding van aangroei of van terugvalling van legaat en erfstelling over de hand	17
2.7. Dadingen met betrekking tot de erfopvolging	17

2.8.	Ten gunste van derden bedongen lasten	18
2.9.	Inbreng en inkorting	19
3.	Contractuele erfstellingen	20
4.	Met verkrijgingen door overlijden gelijkgestelde verkrijgingen onder de levenden	22
III. Met verkrijgingen door overlijden gelijkgestelde verkrijgingen		23
1.	De afwezige	25
2.	Schuldbekentenissen	26
2.1.	Alleen bij testament erkende schulden	26
2.2.	Schuldbekentenis onder de levenden	28
3.	Sommige schenkingen van roerende goederen onder opschortende voorwaarde of termijn	28
4.	Huwelijksovereenkomsten	30
5.	Schenkingen in de loop van de drie jaar voor het overlijden	35
5.1.	Algemeen	35
5.2.	Toepassingsvoorwaarden	36
5.2.1.	Schenking	36
5.2.2.	Schenking binnen de drie jaar voor het overlijden	37
5.2.3.	Schenking niet onderworpen aan het evenredig schenkingsrecht of de schenkbelasting	37
5.2.4.	Geen andere fictiebepaling van toepassing	38
5.2.5.	Begiftigde nog in leven	38
5.2.6.	Een verdachte periode van zeven jaar in Vlaanderen	39
5.3.	Bewijs van de schenking	39
5.4.	Schuldenaar van de rechten	40
6.	Sommige bedingen ten behoeve van een derde	42
6.1.	Algemeen	42
6.2.	Toepassingsvoorwaarden opdat het beding aan het succes- sierecht onderworpen wordt	43
6.2.1.	Voorwaarden in hoofde van de bedinger	43
6.2.2.	Voorwaarden in hoofde van de derde-verkrijger	44
A.	De derde-verkrijger moet bepaald of bepaal- baar zijn	44
B.	De verkrijger moet uiteraard nog in leven zijn	44
C.	In principe is de verkrijger geen partij bij de overeenkomst	44
D.	Uitzondering: gehuwden onder een gemeen- schapsstelsel	48
6.2.3.	Tijdstip van opeisbaarheid van het beding	49

6.2.4.	Kosteloos voordeel	51
6.2.5.	Sommen, renten of waarden	52
6.3.	Uitzonderingen	53
6.3.1.	Evenredig schenkingsrecht of schenkbelasting	53
6.3.2.	Wettelijke verplichting	53
6.3.3.	Groepsverzekeringscontract of voorzorgsfonds	54
6.3.4.	Derde persoon als bedinger	55
7.	Levenslange rechten beschouwd als volle eigendom	56
7.1.	Algemeen	56
7.2.	De bedoelde handelingen nader bekeken	58
7.2.1.	Verkrijgingen onder bezwarende titel van roerende of onroerende goederen of inschrijving van effecten, door de overledene voor het vruchtgebruik en door een derde voor de blote eigendom	58
7.2.2.	Verdeling of met verdeling gelijkstaande akte waarin aan de overledene een vruchtgebruik, een rente of elk ander levenslang recht wordt toebedeeld	59
7.2.3.	Verkoop of afstand te bezwarenden titel door de overledene met voorbehoud van vruchtgebruik of een ander levenslang recht	60
7.3.	De medecontractant van de overledene	62
7.3.1.	Medecontractant nog in leven	62
7.3.2.	Erfgenaam, legataris, begiftigde of tussenpersoon	62
7.4.	Tegenbewijs	63
7.5.	Tempering	66
IV.	Samenstelling van de belastbare grondslag	69
1.	Successierecht	69
1.1.	Actief	69
1.1.1.	Begrip en overzicht	69
1.1.2.	Implicaties van het huwelijksvermogensrecht	70
1.1.3.	Voorwaardelijke, betwiste en eventuele rechten	72
	A. Voorwaardelijke goederen	72
	B. Betwiste goederen	73
	C. Eventuele rechten	73
1.1.4.	Achtereenvolgende overgangen door overlijden	74
1.1.5.	Overige specifieke bepalingen	74
1.2.	Passief	75
1.2.1.	De op de dag van het overlijden bestaande schulden van de overledene	75
	A. Begrip en overzicht	75

B.	Voorwaardelijke, betwiste en eventuele schulden	77
C.	Schulden die voor onbestaande worden gehouden	77
D.	Bijzonder geval: belastingschulden	78
1.2.2.	Begraveniskosten	78
1.2.3.	Forfaitair passief in Vlaanderen	80
2.	Recht van overgang bij overlijden	80
V.	Raming van het actief en het passief	81
1.	Principe: verkoopwaarde	81
2.	Voorafgaande schatting	83
2.1.	Vlaams Gewest	83
2.2.	Brussels Gewest	84
3.	Uitzonderingen	85
3.1.	Waarde op het moment van een latere gebeurtenis	85
3.2.	Bijzondere waarderingsregels	86
3.2.1.	Raming van genoteerde effecten	86
A.	Vlaanderen	86
B.	Brussel	87
3.2.2.	Forfaitaire raming	88
3.2.3.	Nominale waarde	90
VI.	Aangifte	91
1.	Verplichting tot aangifte en vorm	91
2.	Termijn voor het indienen van de aangifte	93
3.	Personen die de aangifte moeten indienen	96
3.1.	Overlijden van een rijksinwoner	96
3.2.	Overlijden van een niet-rijksinwoner	97
3.3.	Bijkomende aangifte	97
3.4.	Bijzondere gevallen	98
4.	Bevoegd kantoor	98
4.1.	Overlijden van een rijksinwoner	98
4.2.	Overlijden van een niet-rijksinwoner	99
4.3.	Bijzondere gevallen	99
5.	Inhoud van de aangifte	99
5.1.	Identificatie van de overledene	100
5.2.	De aangevers	100
5.3.	Woonstkeuze	101
5.4.	Huwelijksvermogensstelsel	102
5.5.	Weergave van de devolutie	102

5.5.1.	Wettelijke devolutie	102
5.5.2.	Testament of contractuele erfstelling	103
5.6.	Opgave van het actief en passief van de nalatenschap	104
5.6.1.	Indeling	104
5.6.2.	Actief	105
	A. Principe: individuele aangifte	105
	B. Uitzondering: globale aangifte	105
	C. Afzonderlijke opgave van handels-, nijverheids- of landbouwbedrijf bij grote nalatenschappen	107
	D. Artikel 60 <i>bis</i> Br.W.Succ.	107
5.6.3.	Passief	107
5.7.	Schenkeningen binnen drie jaar voor het overlijden	108
5.8.	Fictiebepalingen	109
5.9.	Vruchtgebruik of fideï-commis	109
5.10.	Verzekeringsspolissen met betrekking tot lichamelijke roerende goederen	110
6.	Onregelmatigheden in de aangifte	110
VII. Vereffening van de rechten		111
1.	Vlaams Gewest – Algemeen	111
2.	Vlaams Gewest – Bepaling van de nettogrondslag	112
2.1.	Omslag van het passief	112
2.1.1.	Bijdrage in het passief	112
2.1.2.	De regel van het netto-overschot	112
2.1.3.	De omslag van het passief concreet	113
2.2.	Lasten die als legaten te beschouwen zijn	114
2.3.	De waarde van renten, pensioenen, vruchtgebruik en blote eigendom die van de nalatenschap afhangen	114
2.4.	Schenkeningen binnen drie jaar voor het overlijden	115
2.5.	Overlijden van de verkrijger van een vruchtgebruik, rente of pensioen	116
2.6.	De verwerping van de nalatenschap	116
3.	Vlaams Gewest – Tarief	116
3.1.	Algemeen	116
3.2.	Tarief in rechte lijn en tussen partners	117
3.2.1.	Tariefstructuur	117
3.2.2.	Verkrijgingen waarvoor dit tarief geldt	117
	A. De “rechte lijn” volgens artikel 1.1.0.0.2 VCF	117
	B. De “partners” volgens artikel 1.1.0.0.2 VCF	119
3.2.3.	Toepassing van dit tarief	121
3.3.	Tussen broers en zussen	121

3.4.	Tussen anderen	122
3.5.	Bijzondere regels	122
4.	Vlaams Gewest – Vrijstellingen en verminderingen	123
4.1.	Vrijstelling van de nettowaarde van de gezinswoning	123
4.1.1.	Algemeen	123
4.1.2.	Opmerkingen	124
4.2.	Voetvrijstelling voor bepaalde gehandicapte verkrijgers	125
4.1.1.	Omschrijving van de gehandicapte persoon	125
4.1.2.	Bedrag van de voetvrijstelling (art. 2.7.3.2.12 VCF)	126
4.1.3.	Aanvraag van de vrijstelling via het aangifte- formulier	127
4.3.	Legaten aan het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeen- schap	127
4.4.	Maatschappelijke rechten in vennootschappen opgericht met als doel het financieren en realiseren van serviceflats	127
4.5.	De vrijstelling van VEN-gronden	128
4.6.	De vrijstelling voor bossen	128
4.7.	De vrijstelling bij wettelijke terugkeer	129
4.8.	De vermindering voor familiale ondernemingen en familiale vennootschappen	129
4.8.1.	Begrippen	130
4.8.2.	Voorwaarden voor de toepassing van het verlaagde tarief	131
4.8.3.	Waarop is het verlaagde tarief van toepassing?	132
4.9.	De verminderingen voor kleinere nalatenschappen en jonge erfgenamen	133
4.9.1.	In rechte lijn en tussen partners	133
4.9.2.	Tussen broers en zusters	134
4.9.3.	Alle anderen	134
4.10.	Vermindering wegens nieuwe overdracht binnen het jaar	135
4.11.	Vermindering wegens legaten aan welbepaalde besturen, instellingen en rechtspersonen	135
4.12.	Vermindering wegens elders betaalde successierechten	136
5.	Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Algemeen	136
6.	Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Tarief	137
6.1.	Overzicht	137
6.2.	Belangrijkste verschillen inzake de toepassing van de tarieven	139
7.	Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Vrijstellingen en verminderingen	139
7.1.	Vrijstellingen	139
7.1.1.	Abattementen en bij-abattementen (art. 54, 1° Br.W.Succ.)	139

7.1.2.	Vrijstelling voor legaten aan bepaalde instellingen	140
7.1.3.	Vrijstelling van de gezinswoning (art. 55 <i>bis</i> Br.W.Succ.)	140
7.2.	Verminderen	141
7.2.1.	Vermindering wegens kinderlast	141
7.2.2.	Artikel 60 <i>bis</i> Br.W.Succ.: de vermindering voor de KMO	142
7.2.3.	Artikel 60 <i>ter</i> Br.W.Succ.: het bijzondere tarief voor de verkrijging van de woning van de overledene	144
VIII. Procedurele wijzigingen aangebracht door de Vlaamse Codex		
Fiscaliteit.		147
1.	Algemeen	147
2.	Geen wijzigingsprocedure	147
3.	Onderzoek en controle	148
3.1.	Plichten van de belastingplichtige	148
3.2.	Plichten van derden	149
4.	Inkohiering van de erfbelasting	150
5.	Betaling van de erfbelasting	151
6.	De bezwaarprocedure	152
7.	Ambtshalve ontheffing	153
8.	Voorafgaande beslissingen	155
IX. Betaling van de rechten en boeten.		157
1.	Verplichting en bijdrage	157
1.1.	Verplichting	157
1.2.	Bijdrage	159
2.	Termijn van betaling	159
2.1.	Regel	159
2.2.	Uitzonderingen	160
3.	Moratoire interesten	161
4.	Wijze van betaling	161
4.1.	Algemeen	161
4.2.	Bijzondere wijze van betaling	162
X. Waarborgen van het gewest/de Staat		163
1.	Algemeen voorrecht	163
2.	Wettelijke hypotheek	164
3.	Borgstelling	165

XI. Aan derden opgelegde verplichtingen teneinde de juiste heffing van de belasting te verzekeren	167
1. Verplichting tot kennisgeving	168
2. Verplichting tot informatieverstrekking	168
3. Verplichtingen in hoofde van houders van gesloten koffers, omslagen of colli's en de verhuurders van brandkasten	169
3.1. Het bijhouden van registers	169
3.2. Inventarisatie	170
4. Verplichtingen opgelegd aan de gemeenten (Brussels Gewest)	171
5. Nationale en internationale samenwerking	171
XII. Bewijs- en controlemiddelen	173
1. Bewijslast	173
2. Bewijsmiddelen	173
2.1. Algemeen	173
2.2. Proces-verbaal	174
2.3. De algemene antimisbruikbepaling	175
2.3.1. Inleiding	175
2.3.2. Tekst van de bepaling	175
2.3.3. Algemene bespreking	177
2.3.4. Specifieke toepassingsgevallen in de sfeer van het successierecht	177
2.4. Overlegging van handelsboeken	179
2.5. Wettelijke vermoedens van eigendom van roerende en onroerende goederen	179
2.5.1. Artikel 2.7.3.0.5 VCF – 108 Br.W.Succ.	179
2.5.2. Artikel 2.7.3.2.4 VCF – artikel 109 Br.W.Succ.	181
2.5.3. Artikel 2.7.3.2.6 VCF – artikel 110 Br.W.Succ.	181
2.6. Controleschatting (alleen Brussels Gewest)	182
2.7. Bewijs van de schulden	183
2.7.1. Algemeen	183
2.7.2. Uitzonderingen	183
XIII. Sancties	185
1. Fiscale boeten	185
2. Correctionele straffen	188
XIV. Teruggave	189
1. Gevallen waarin teruggave kan worden verkregen	189
1.1. Onregelmatig geheven rechten	189

1.2.	Bewijs van schulden	189
1.3.	Terugkeer van een afwezige	190
1.4.	In het buitenland betaalde rechten	190
1.5.	Ten onrechte aangegeven goederen	190
1.6.	Vermindering van de actieve samenstelling van de nalatenschap	191
1.7.	Verandering in de devolutie	191
1.8.	Misslag in de aangifte	192
1.9.	Onzekerheid inzake devolutie of graad van verwantschap	192
1.10.	Bepaling van het bedrag van schuldvorderingen	192
1.11.	Ambtshalve begroting	192
1.12.	Kind, verwekt bij het overlijden (Brussels Gewest)	193
1.13.	Nieuw overlijden binnen het jaar	193
1.14.	Toepassing van artikel 2.7.3.2.10 VCF – artikel 67 Br.W.Succ.	193
2.	Modaliteiten van de teruggave	193
XV. Vervolgingen en gedingen		195
1.	Administratieve procedure	195
2.	Gerechtelijke procedure	196
XVI. Verjaring		199
1.	Algemeen	199
2.	Verjaringstermijnen Brussels Gewest	199
2.1.	Invordering	199
2.1.1.	Termijn van twee jaar	199
2.1.2.	Termijn van vijf jaar	200
2.1.3.	Termijn van tien jaar	201
2.1.4.	Gemeenrechtelijke verjaringstermijn	201
2.2.	Teruggave	201
3.	Verjaringstermijnen Vlaams Gewest	201
4.	Stuiting van de verjaring	202
4.1.	Invordering	202
4.2.	Teruggave (Brussels Gewest)	202